

PCHŁY Z GNIAZD *PASSER DOMESTICUS* I *PASSER MONTANUS**

STANISŁAW KACZMAREK

Zakład Zoologii, Wyższa Szkoła Pedagogiczna
76-200 Słupsk, ul. Arciszewskiego 22b

FLEAS FROM THE NESTS OF *PASSER DOMESTICUS* AND *PASSER MONTANUS*

Abstract. In the years 1986-1988 102 nests of *Passer domesticus* and 113 nests of *P. montanus* were collected from Słupsk, Warszawa and its surrounding. *Ceratophyllus gallinae* was found in 55 nests of *P. domesticus* and in 74 nests of *P. montanus*; *C. fringillae* in 13 nests of *P. domesticus*. The highest mean number of *C. gallinae* per nest was recorded in nest of *P. domesticus* (11,9), lower in nest of *P. montanus* (5,9). The highest percentage of nests with fleas and the highest mean number of fleas per nest were recorded in September in *P. domesticus* and in June, July and September in *P. montanus*. The highest (111) nests to be inhabited by 1-10 specimens. Number of specimens in nests was not depending on the weight nests.

Skąpe wiadomości o pchłach w gniazdach wróbla podają Dampf (1908), Seidel (1932), Lehnert (1933), Niewiadomska (1953), Skuratowicz (1954), Bartkowska (1973), Kaczmarek (1982, 1983).

W latach 1986-1988 zebrano z budek lęgowych 102 gniazda *Passer domesticus* i 113 gniazd *P. montanus* z 5 stanowisk w Warszawie (38 z Ogrodu Saskiego, 24 z Ogrodu Zoologicznego, 22 z parku Łazienkowskiego, 15 z parku Szczyliwickiego i 8 z parku Kultury na Powiślu), z 7 miejscowości podwarszawskich (51 gniazd z Łomianek, 23 z Łomnej Lasu, 7 z Sadowej Wsi, po 6 z Łomnej i Dziekanowa Polskiego, 4 z Dziekanowa Leśnego i jedno z Sadówki) oraz 10 ze Słupska. Zbierano tylko te gniazda, z których ptaki wyprowadziły swoje lęgi.

Celem pracy było ustalenie składu gatunkowego i stosunków ilościowych pcheł w gniazdach wróbla domowego i mazurka w okresach połęgowych, opracowanie zmian sezonowych w zakresie liczebności pcheł w gniazdach w ciągu roku i zbadanie liczebności pcheł w gniazdach w zależności od ciężaru materiału gniazdowego.

W 72,1% badanych gniazd znaleziono 2247 pcheł należących do *Cerato-*

* Streszczenie przedstawiono w Mat. VI Sympozjum Akarontomologii Medycznej i Weterynaryjnej, Gdańsk, 18-20 września 1989.

TABELA 1

Występowanie pcheł w gniazdach *Passer domesticus* i *P. montanus* od wiosny do jesieni w latach 1986-1988

TABLE 1

Occurrence of fleas in nests of *Passer domesticus* and *P. montanus* since spring up to autumn in the years 1986-1988

Miesiąc Month	Liczba badanych gniazd Number of nests examined		% gniazd z pchłami % of nests with fleas		Liczba pcheł ogółem Total number of fleas		Średnia liczba pcheł w gnieździe Mean number of fleas per nest	
	<i>P. dom.</i>	<i>P. mont.</i>	<i>P. dom.</i>	<i>P. mont.</i>	<i>P. dom.</i>	<i>P. mont.</i>	<i>P. dom.</i>	<i>P. mont.</i>
III	—	17	—	70,6	—	41	—	2,4
IV	—	11	—	54,5	—	53	—	4,8
V	22	18	50,0	88,9	153	39	7,0	2,2
VI	4	6	75,0	100,0	72	76	18,0	12,7
VII	—	10	—	100,0	—	152	—	15,2
IX	4	20	100,0	100,0	76	381	19,0	19,1
X	66	19	69,7	63,2	1025	112	15,5	5,9
XI	6	12	83,3	33,3	51	16	8,5	1,3

phyllus gallinae i *C. fringillae*. W poszczególnych miesiącach procent zasiedlonych gniazd przez pchły i średnie liczby pcheł przypadające na jedno gniazdo przedstawiały się różnie: najwyższe wartości notowano po okresie lęgowym, tj. we wrześniu u *P. domesticus*, a w czerwcu, lipcu i we wrześniu u *P. montanus*, najmniejsze zaś w maju u *P. domesticus* i listopadzie u *P. montanus* (tab. 1).

Gniazda *P. montanus* były częściej (76,1%) nawiedzane przez pchły niż gniazda *P. domesticus* (67,6%), jednak średnia liczba pcheł przypadająca na jedno gniazdo była wyższa u *P. domesticus* (13,5) niż u *P. montanus* (7,7), bo do 10 pcheł notowano w 111 gniazdach, od 11 do 50 w 36, od 51 do 100 w 5, 101 – 200 w 2 i aż 453 w jednym. Przeważnie w gniazdach występował jeden gatunek pchły, a tylko w dwóch należących do *P. domesticus* spotkano oba. Wśród stwierdzonych pcheł *Ceratophyllus gallinae* występował w 55 (53,9%) gniazdach, co stanowiło 83,7% wszystkich zebranych pcheł. Rzadszy okazał się *C. fringillae* znaleziony w 13 (12,7%) gniazdach *P. domesticus* (16,3% zbioru). Średnia liczba okazów *C. gallinae* przypadająca na jedno gniazdo *P. domesticus* była dwukrotnie wyższa (11,9) niż w gnieździe *P. montanus* (5,9). Średnia liczba okazów *C. fringillae* w gnieździe *P. domesticus* wynosiła 3,6. Nieco inne wyniki uzyskał Jurik (1974) w Czechosłowacji, gdzie *C. gallinae* zajmował 39,9% gniazd *P. domesticus* i 61,9% gniazd *P. montanus*, a *C. fringillae* – 38,2% gniazd *P. domesticus* i 30% gniazd *P. montanus*. Także średnie liczby pcheł przypadające na jedno gniazdo różniły się, i tak: średnie liczby okazów *C. gallinae* i *C. fringillae* w gnieździe *P. domesticus* wynosiły 5,6 i 4,7, a w gnieździe *P. montanus* odpowiednio 7,6 i 0,7. Poza tym wyniki uzyskane przez Pomykała (1981) z Czechosłowacji i Kaczmarka (1982) z Polski (Pomorze) wskazują, że gniazda wróbla domowego są częściej i liczniej zasiedlane przez *C. gallinae* niż przez *C. fringillae*. Jednak Heij (1986) z Holandii donosi o znalezieniu

TABELA 2

Pchły zebrane w Słupsku, Warszawie i jej okolicy

TABLE 2

Fleas collected from Słupsk, Warszawa and their surrounding

Lokalizacja Locality	Liczba zebranych gniazd Number nests collected	% gniazd z pchłami % of nests with fleas	Liczba zebranych pcheł Number of fleas collected		Średnia liczba pcheł w gnieździe Mean number of fleas per nest	
			<i>C. gallinae</i>	<i>C. fringillae</i>	<i>C. gallinae</i>	<i>C. fringillae</i>
Słupsk	10	90,0	455	263	45,5	26,3
Warszawa	107	73,8	618	104	5,8	0,97
Okolice Warszawy	98	68,4	807	0	8,2	0

w gniazdach wróbla domowego ponad dwa razy więcej okazów *C. fringillae* niż *C. gallinae*.

Zebrano mniej samców niż samic pcheł; stosunek ten u *C. gallinae* wynosił 636 i 1244, a u *C. fringillae* — 160 i 207. Wartość współczynnika płciowego dla *C. gallinae* wynosiła 0,51, a dla *C. fringillae* — 0,77. Liczebność pcheł w gniazdach nie była zależna od ciężaru materiału gniazdowego. Stwierdzono natomiast ubogi skład gatunkowy pcheł w gniazdach *P. domesticus* i *P. montanus*, dość wysoki procent zajętych gniazd przez pchły przy niewielkiej ich liczebności. Ze względu na małą liczbę zebranych gniazd w Słupsku i to tylko w jednym miesiącu, przedstawione wyniki w tab. 2 nie są reprezentatywne.

LITERATURA

- Bartkowska K. 1973. *Siphonaptera* Tatr Polskich. *Fragm. Faun.*, 19: 227-283.
- Dampf A. 1908. Systematische Übersicht der Flöhe (*Aphaniptera* s. *Siphonaptera*) Ost- und Westpreussen. *Schr. Phys. Ökon. Ges.*, 49: 13-50.
- Heij C. J. 1986. Notes of house sparrows *Passer domesticus* (L.) composition and occupants. Committee for Ecol. Pol. Acad. of Sci. 13: 28-34.
- Jurik M. 1974. Bionomics of fleas in birds nests in the territory of Czechoslovakia. *Acta Sci. Nat.* 8: 1-54.
- Kaczmarek S. 1982. Pasożyty zewnętrzne ptaków północnej Polski. *Wiad. Parazytol.* 28: 449-463.
- . 1983. Owady (*Insecta*) z gniazd ptaków gnieźdzących się w biotopach zurbanizowanych w północnych województwach Polski. *Kosz. Studia i Mat.* 4: 88-100.
- Lehnert W. 1933. Beobachtungen über die Biocönose der Vogelnester. *Orn. Monatsber.* 41: 161-166.
- Niewiadomska K. 1953. Materiały do fauny pcheł (*Aphaniptera*) Polski. *Fragm. Faun. Mus. Zool. Pol.* 6: 249-262.
- Pomykal J. 1981. Výsledky ekologicko-faunistické studie ptacích blech (*Siphonaptera*, *Insecta*). *Sylvia* 21: 61-77.
- Seidel J. 1932. Schlesische Vogelflöhe. *Ber. Ver. Schles. Orn.* 17: 7-9.
- Skuratowicz W. 1954. Materiały do fauny pcheł (*Aphaniptera*) Polski. *Acta Parasit. Pol.* 2: 65-96.